

ISSN 2091-5187

SERVIS

ILMIY-AMALIY
JURNAL

№3

2026

SERVIS

ILMIY-AMALIY JURNAL 2026-yil, 3-soni

Muassis: Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

O‘zbekiston Matbuot va axborot agentligi tomonidan 2008-yil 31-dekabrda
0561-raqam bilan ro‘yxatga olingan.
O‘zR OAK Riyosatining 19.03.2017-y., 239/5-sonli qarori bilan e’tirof etilgan.

Tahririyat a’zolari:

Mas’ul kotib:

i.f.d., prof. M.Q.Pardayev

Muharrirlar:

i.f.d., dotsent F.A.Safarov
PhD, dotsent I.M.Pardayeva
PhD, I.Sh.Ernazarova

Texnik muharrir:

katta o‘qituvchi F.O.O‘roqov

Korrektor:

PhD, dotsent v.b.
T.I.Yahyoyev

Sahifalovchi:

PhD, dotsent v.b.
X.N.Ochilova

1 yilda 4 marotaba
chop etiladi.

**O‘zbekiston hududida
tarqatiladi.**

Tahririyat manzili:

140100, Samarqand shahar,
Amir Temur ko‘chasi, 9-uy,

tel.: +998(66)233-28-38,
+998(97)913-74-40

faks: +998(366)231-12-53
el.pochta:

samisiservis@mail.ru

Tahrir hay’ati raisi:

M.E.Po‘latov – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti rektori,
i.f.d., professor

Tahrir hay’ati raisi o‘rinbosari:

O.M.Pardayev – SamISI prorektori, iqtisod fanlari doktori,
professor

Tahrir hay’ati a’zolari:

M.M.Muxammedov – SamISI professori, iqtisod fanlari
doktori

D.R.Zaynalov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

O.M.Murtazayev – TDIUSF direktori, iqtisod fanlari doktori,
professor

M.R.Boltabayev – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

R.X.Ergashev – QarMII professori, iqtisod fanlari doktori

B.K.G‘oibnazarov – iqtisod fanlari doktori, professor

I.S.To‘xliyev – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

K.B.Urazov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

D.H.Aslanova – iqtisod fanlari nomzodi, professor

Q.J.Mirzayev – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

B.I.Isroilov – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

G.M.Shodiyeva – SamISI professori v.b., iqtisod fanlari doktori

S.N.Toshnazarov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

R.N.Normaxmatov – SamISI professori, texnika fanlari doktori

A.Bektemirov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

M.T.Alimova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

Z.Dj.Adilova – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

Sh.O.Quvondiqov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

L.N.Xalikova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

F.A.Safarov – SamISI dotsenti, iqtisod fanlari doktori

A.M.Karimova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

I.B.Mattiyev – SamISI professori, pedagogika fanlari doktori

B.F.Boronov – SamISI professori v.b., iqtisod fanlari doktori

A.N.Xoliqulov – SamISI professori, iqtisod fanlari nomzodi

X.A.Raximov – SamISI dotsenti, PhD

S.A.Babanazarova – SamISI dotsenti, PhD

X.N.Ochilova – SamISI dotsenti v.b., PhD

I.R.Berdikulova – SamISI dotsenti v.b., PhD

A.Q.G‘apparov – SamISI dotsenti v.b., PhD

TADBIRKORLIK, MEHNAT, BANDLIK VA KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISH	
Нозир Алиевич Ибрагимов Самарқанд вилоятида тадбиркорлик муҳитини яхшилашда жамоатчилик маслаҳат кенгашининг ўрни	78
Soxibjon Nodirbek o‘g‘li Jo‘raev Kichik biznesni kreditlashda sun‘iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish samaradorligi	83
Shohina Xujmaxmatovna Pirova Sun‘iy intellekt asosida mehnat xavfsizligi va xodimlar farovonligini ta‘minlash	89
XIZMAT KO‘RSATISH VA SERVIS	
Комил Бахрамович Уразов Топография, геодезия ва картография фаолиятида иш ва хизматларни идентификация қилиш	92
Anvar Nematovich Xoliqulov Xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini iqtisodiy tahlil qilish metodikasini takomillashtirish	98
Shavkat Sobirovich Oltayev Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko‘rsatish sohasining o‘rni va ahamiyati, uning iqtisodiy-statistik tahlili va istiqbollari	102
Firdavs Ortiqniyoz o‘g‘li O‘roqov Tibbiy xizmat ko‘rsatuvchi korxonalarda xarajatlarni optimallashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish	107
Askar Axrorovich Siddiqov Aholiga umumiy ovqatlanish xizmatlarini ko‘rsatishda to‘yxonalar faoliyatini rivojlantirish metodologiyasini takomillashtirish	110
Shaxriyor Shodiyorovich Turayev Advokatlik xizmatlari samaradorligini baholashda integral ko‘rsatkichlar tizimini qo‘llash metodologiyasi	114
Maftuna Zayniddin qizi Xudoyberdiyeva Xizmat ko‘rsatish sohasida xususiy tadbirkorlik subyektlarining samaradorligini oshirish yo‘llari	118
Charos Murot qizi Avazova Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko‘rsatish sohasida inson kapitali transformatsiyasi va rivojlanish istiqbollari	122
Sherzod Shuxratovich Raxmonov Elektron tijorat infratuzilmasini rivojlantirish orqali savdo xizmatlari samaradorligini oshirish yo‘llari	126
Бехруз Шарофиддин ўғли Усмонов, Мамаюнус Қаршибоевич Пардаев Хизматлар соҳасида меҳнатга ҳақ тўлаш тизимининг иқтисодий самарадорлигини баҳолаш	130
TURIZM VA MEHMONXONA XO‘JALIGI	
Алишер Абдуғаниевич Эштаев Ўзбекистон Республикасида туризм соҳасини ривожланиш тенденциялари	136
Dilbar Xasanovna Aslanova, Farida Abduxalimovna Axmedjanova Inklyuziv turizmда standartlashtirish: xalqaro tajriba va rivojlanish istiqbollari	140
Rayhona Sadriddinovna Amriddinova, Gulasal Oqmurodovna Bozorova Ijtimoiy mas‘uliyatli biznes, barqaror rivojlanish maqsadlari va turizm: O‘zbekiston uchun amaliy yondashuvlar	143
Temurbek Boburmırzo o‘g‘li Salomov O‘zbekistonda ziyorat turizmi rivojida halol xizmatlar tizimining ahamiyati	148

Dilbar Xasanovna Aslanova – iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor, Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Farida Abduxalimovna Axmedjanova – texnika fanlari nomzodi, professor v.b., Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

INKLYUZIV TURIZMDA STANDARTLASHTIRISH: XALQARO TAJRIBA VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Annotatsiya. Maqolada inklyuziv turizm sohasida standartlashtirish masalalari turizm industriyasining barqaror rivojlanishining muhim yo‘nalishi sifatida ko‘rib chiqilgan. Xalqaro normativ hujjatlar, jumladan ISO 21902:2021 standarti, shuningdek turli mamlakatlar tajribasi tahlil qilingan. Standartlashtirishning asosiy yo‘nalishlari, joriy etish muammolari va inklyuziv turizmni rivojlantirish istiqbollari alohida e‘tibor qaratilgan.

Kalit so‘zlar: inklyuziv turizm, kirish imkoniyati mavjud turizm, to‘siqsiz muhit, turizm infratuzilmasi, nogironligi bo‘lgan shaxslar, ijtimoiy integratsiya, turizm xizmatlari, turizmning barqaror rivojlanishi, davlat siyosati, turizm industriyasi.

Kirish. Zamonaviy turizm industriyasi barqaror va inklyuziv rivojlanish tamoyillariga asoslanib, aholining barcha qatlamlari uchun turistik resurslardan teng foydalanish imkoniyatini ta‘minlashga yo‘naltirilgan. Shu nuqtai nazardan, inklyuziv turizmni standartlashtirish alohida dolzarblik kasb etadi, chunki u xizmatlarning sifati va mavjudligiga yagona talablarni shakllantirishga xizmat qiladi. World Tourism Organization[2] ma‘lumotlariga ko‘ra, dunyo aholisining 15% dan ortig‘i turli shakldagi nogironlikka ega bo‘lib, bu esa turistik talabning muhim segmentini tashkil etadi.

Inklyuziv turizm — bu sog‘lig‘ida o‘ziga xos ehtiyojlari bo‘lgan insonlar uchun sayohat qilish imkoniyatlarini yaratishga qaratilgan turizm yo‘nalishidir. Uning asosiy g‘oyasi — har bir inson hech qanday cheklov va to‘siqlarsiz turistik faoliyatda to‘liq ishtirok eta oladigan sharoitlarni yaratishdan iborat.

Inklyuziv turizm faqat jismoniy mavjudlik bilan cheklanmaydi, balki undan kengroq tushunchani qamrab oladi. U insonlarning individual xususiyatlaridan qat‘i nazar, turizm sohasida teng ishtirokini nazarda tutadi. Bu esa ijtimoiy moslashuvni ta‘minlash, diskriminatsiyaning oldini olish, axborotga erkin kirish, madaniy sezgirlik va qulay psixologik muhit yaratishni anglatadi. Inklyuziv turizm nafaqat jismoniy, balki ijtimoiy, iqtisodiy va axborot to‘siqlarini ham bartaraf etishga intiladi. O‘zbekistonning turistik yo‘nalish sifatida ommalashuvi ortib borayotgan bir sharoitda, sog‘lig‘ida turli cheklovlari bo‘lgan shaxslar uchun foydalanish imkoniyatini ta‘minlash masalasi tobora dolzarb bo‘lib bormoqda. Yaqin vaqtgacha yetarli darajada e‘tibor qaratilmagan inklyuziv turizm bugungi kunda sohaning muhim yo‘nalishiga aylanib, yangi imkoniyatlar ochmoqda hamda barcha uchun teng va qulay sharoitlar yaratish zarurligini ta‘kidlamog‘da. Ushbu yondashuv United Nationsning Nogironlar huquqlari to‘g‘risidagi konvensiyasida (CRPD — Convention on the Rights of Persons with Disabilities)[3] mustahkamlab qo‘yilgan bo‘lib, unda obyektlardan foydalanish imkoniyati insonning asosiy huquqlaridan biri sifatida e‘tirof etiladi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Inklyuziv turizm sohasidagi tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, standartlashtirish masalasi mavjud va qulay turistik muhitni rivojlantirishning muhim omillaridan biri sifatida qaraladi.

Xususan, O.A. Almuxamedova, A.V. Xanina va M.V. Yakimenko¹ (2023) ishlarida inklyuziv turizmning rivojlanishi bevosita mavjud muhitni shakllantirish va nogironligi bo‘lgan shaxslar uchun turistik xizmatlarni tashkil etishda yagona yondashuvlarni joriy etish bilan bog‘liqligi ta‘kidlanadi. Mualliflar standartlarning yo‘qligi inklyuziv amaliyotlarni samarali amalga oshirishni pasaytirishi va ularning xalqaro miqyosda tarqalishini qiyinlashtirishini qayd etadilar.

¹О.А. Альмухамедова, А.В. Ханина и М.В. Якименко. Особенности развития инклюзивного туризма в мире: анализ мирового опыта формирования доступной среды для лиц с ограниченными возможностями здоровья. Ж-л Эко-вектор. том 13 №3. 2023

Sh.T. Azimova¹ (2024) tadqiqotida O‘zbekistonda inklyuziv turizmni rivojlantirish aholining barcha qatlamlari uchun teng imkoniyatlarni ta’minlovchi universal turistik mahsulot va xizmatlarni shakllantirish zarurati bilan bog‘liqligini ko‘rsatilgan. Muallifning fikricha, inklyuziv turizm foydalanish imkoniyati bo‘yicha yagona standartlarning yo‘qligi turizm sohasining rivojlanishini cheklab, kompleks normativ yondashuvlarni ishlab chiqishni talab qiladi.

Z. Gaibnazarova² (2018) ilmiy ishlarida O‘zbekiston turizm salohiyatini rivojlantirish istiqbollari tahlil qilinib, inklyuziv turizm infratuzilmaviy cheklovlar va turistik muhitning yetarli darajada moslashtirilmaganligi asosiy to‘siqlar sifatida ajratib ko‘rsatiladi. Bu muammolar sohada tizimli tartibga solish va standartlashtirishni kuchaytirishni talab etadi.

Tahlil natijalariga ko‘ra, quyidagi asosiy xulosalarni ta’kidlash mumkin: O‘zbekistonda inklyuziv turizm bo‘yicha yagona standartlar tizimi hali to‘liq shakllanmagan; soha rivoji infratuzilmaviy va normativ cheklovlar bilan bog‘liq; ustuvor yo‘nalishlardan biri milliy standartlarni xalqaro amaliyot bilan uyg‘unlashtirish hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda inklyuziv turizm standartlashtirish jarayonlarini o‘rganish uchun tizimli va qiyosiy tahlil yondashuvlari qo‘llanildi. Xalqaro normativ hujjatlar, ilmiy adabiyotlar va turli mamlakatlar amaliyotini tahlil qilishda tadqiqot metodlari sifatida kontent tahlili, qiyosiy tahlil hamda umumlashtirish usullaridan foydalanildi.

Tahlil va natijalar. O‘zbekistonda “hamma uchun turizm” konsepsiyasi bosqichma-bosqich ommalashib bormoqda. So‘nggi yillarda inklyuziv muhitni shakllantirishga qaratilgan davlat va xususiy tashabbuslar amalga oshirilmoqda. Jumladan, *Travel for All* loyihasi barcha fuqarolar, shu jumladan nogironligi bo‘lgan shaxslar uchun sayohat qilish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qilmoqda. Davlat darajasida ham bu yo‘nalishda muhim chora-tadbirlar ko‘rilmoqda. Xususan, Shavkat Mirziyoyev tomonidan 2024-yil 12-yanvarda imzolangan qarorda[1] to‘siqsiz turizm infratuzilmasini rivojlantirish, nogironligi bo‘lgan shaxslarning erkin harakatlanishi uchun sharoit yaratish hamda barcha fuqarolar uchun teng imkoniyatlarni ta’minlash turizm sohasining ustuvor vazifalaridan biri sifatida belgilangan.

Shuni ta’kidlash joizki, O‘zbekistonda olib borilayotgan siyosat global tendensiyalar bilan hamohangdir. Bu borada xalqaro tajriba muhim ahamiyat kasb etadi. Yevropa Ittifoqida European Network for Accessible[5] Tourism tashkiloti faoliyat yuritib, ilg‘or tajribalar almashivinu va standartlarni ishlab chiqishga ko‘maklashmoqda. AQShda esa Americans with Disabilities Act[6] qonuni infratuzilma, jumladan turizm obyektlarining mavjudligiga qat’iy talablar qo‘yadi. Yaponiya esa “barrier-free tourism” konsepsiyasini amalga oshirib, infratuzilma va transport tizimini faol modernizatsiya qilmoqda.

O‘zbekistonda inklyuziv turizm rivojlanmoqda, ammo hozircha standartlarning yo‘qligi bilan bog‘liq qator tizimli muammolarga duch kelmoqda. Ushbu muammolarni shartli ravishda konseptual, infratuzilmaviy, ijtimoiy va boshqaruv omillariga ajratish mumkin.

Konseptual va normativ muammolar. Inklyuziv turizm tushunchasining aniq va yagona ta’rifi mavjud emas. Ilmiy adabiyotlarda bu atama ko‘pincha “mavjud turizm”, “ijtimoiy turizm” va “to‘siqsiz turizm” tushunchalari bilan aralashtirib yuborilmoqda, bu esa yagona siyosat va standartlarni shakllantirishni qiyinlashtiradi. Shuningdek, standartlashtirish yetarli emas — turistik obyektlar, transport va xizmatlarning mavjudligiga doir yagona talablar ishlab chiqilmagan.

Infratuzilmaviy muammolar. Panduslar, liftlar va moslashtirilgan hududlar joriy etilayotganiga qaramay, umumiy infratuzilma hali ham tarqoqligicha qolmoqda. Ko‘plab turistik obyektlar (ayniqsa tarixiy yodgorliklar va eski shahar hududlari) to‘liq moslashtirilmagan. Shuningdek, shahar muhiti bilan bog‘liq muammolar (trotuarlar, piyodalar o‘tish joylari, transport) saqlanib qolmoqda. Mehmonxonalar va sanitariya xonalarining mavjudligi cheklangan, jamoat transporti (avtobuslar) yetarli darajada moslashtirilmagan. Asosiy muammo yagona va yaxlit to‘siqsiz muhitning shakllanmaganligidadir.

¹Ш. Т. Азимова. Многогранность концепции «инклюзивный туризм» Иктисодий тарақиёт ва таҳлил. v son -may, 2024. 409-417

²З. Гаибназарова. Перспективы развития туристического потенциала Узбекистана. Scientific research of faculty of economics electronic journal 10(1):94-104

Ijtimoiy va kadrlar bilan bog‘liq muammolar. Inklyuziv turizm faqat infratuzilma bilan cheklanmaydi, balki xizmat sifati va jamiyatdagi munosabatga ham bog‘liq bo‘lib, bu yo‘nalish hali yetarli darajada rivojlanmagan. Xususan, kadrlar tayyorgarligi past darajada: gidlar, mehmonxona xodimlari va xizmat ko‘rsatuvchi personal nogironligi bo‘lgan shaxslar bilan ishlash ko‘nikmalariga ega emas. Jamiyatda inklyuziv madaniyat yetarli darajada shakllanmagan, shuningdek, nogironligi bo‘lgan shaxslarning turistik mahsulotlarni ishlab chiqish jarayoniga jalb etilishi ham sust.

Axborot to‘siqlari. Inklyuziv turizm rivojida muhim muammolardan biri — ishonchli va to‘liq axborotning yetishmasligidir. Mavjud marshrutlar haqida aniq ma’lumotlar kam, infratuzilmalarga kirish imkoniyati va qulaylik darajasi bo‘yicha filtr va qulay interfeysga ega raqamli platformalar yetarli emas. Raqamlashtirish darajasi past bo‘lgani sababli, turist oldindan tanlangan manzilning haqiqiy darajada qanchalik moslashganini baholay olmaydi.

Iqtisodiy va investitsion cheklovlar. Turistik obyektlarni inklyuziv turizmga moslashtirish katta moliyaviy xarajatlarni talab qiladi. Davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari yetarli darajada rivojlanmagan. Natijada, ko‘plab kompaniyalar inklyuzivlikni investitsiya emas, balki qo‘shimcha xarajat sifatida qabul qilmoqda.

Xulosa va takliflar. Standartlashtirish inklyuziv turizmni rivojlantirishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, yagona talablarning joriy etilishi nafaqat ijtimoiy integratsiyani ta’minlaydi, balki turizm sohasining iqtisodiy o‘sishiga ham xizmat qiladi. Kelgusida standartlarni yanada uyg‘unlashtirish va mavjud muhitni tartibga solishda davlat rolini kuchaytirish zarur.

Mavjud muammolarni hal etish uchun quyidagi choralarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

1. Inklyuziv turistik infratuzilma va xizmatlarga milliy standartlarni ishlab chiqish va joriy etish, ularni nogironligi bo‘lgan shaxslar ehtiyojlariga mos ravishda majburiy qilish.
2. Transport, mehmonxonalar va madaniy muassasalarni o‘z ichiga olgan holda turistik obyektlarni to‘siqsiz muhit talablari asosida modernizatsiya qilish.
3. Turizm sohasida kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash tizimini rivojlantirish, ularni nogironligi bo‘lgan shaxslarga xizmat ko‘rsatish ko‘nikmalarini shakllantirishga yo‘naltirish.
4. Davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashi, subsidiyalari va soliq imtiyozlari orqali biznesni inklyuziv turizm tamoyillarini joriy etishga yo‘naltirish.
5. Sohani raqamlashtirish, jumladan turistik obyektlar va xizmatlarning mavjudligi haqida ma’lumotlarni o‘z ichiga olgan axborot platformalarini yaratish.

Д. Асланова, Ф. Ахмеджанова Стандартизация в инклюзивном туризме: международный опыт и перспективы развития Аннотация. В статье вопросы стандартизации в сфере инклюзивного туризма рассматриваются как важное направление устойчивого развития туристической индустрии. Проанализированы международные нормативные документы, включая стандарт ISO 21902:2021, а также опыт различных стран. Особое внимание уделено основным направлениям стандартизации, проблемам внедрения и перспективам развития инклюзивного туризма. Ключевые слова: инклюзивный туризм, туризм с доступной средой, безбарьерная среда, туристическая инфраструктура, лица с ограниченными возможностями, социальная интеграция, туристические услуги, устойчивое развитие туризма, государственная политика, туристическая индустрия.	D.Aslanova, F.Axmedjanova Standardization in Inclusive Tourism: International Experience and Development Prospects Abstract. The article examines issues of standardization in the field of inclusive tourism as an important direction for the sustainable development of the tourism industry. It analyzes international regulatory documents, including ISO 21902:2021, as well as the practices of various countries. Particular attention is paid to the key areas of standardization, implementation challenges, and prospects for the development of accessible tourism. Keywords: inclusive tourism, accessible tourism, barrier-free environment, Uzbekistan, tourism infrastructure, people with disabilities, social integration, tourism services, accessibility, sustainable tourism development, public policy, tourism industry.
---	---

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 12-yanvardagi PQ-20-sonli “To‘siqsiz turizm infratuzilmasini rivojlantirish va uni rag‘batlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori.
2. UNWTO. Accessible Tourism for All: An Opportunity Within Our Reach. – Madrid: UNWTO, 2016.
3. United Nations. Convention on the Rights of Persons with Disabilities. – New York: BMT, 2006.
4. ISO. ISO 21902:2021 Tourism and related services — Accessible tourism for all — Requirements and recommendations. – Geneva: Xalqaro standartlashtirish tashkiloti (ISO), 2021.
5. European Network for Accessible Tourism (ENAT). Rasmiy veb-sayt. – URL: <https://www.accessibletourism.org>
6. Americans with Disabilities Act of 1990. – AQShning 101–336-sonli federal qonuni.

Rayhona Sadriddinova Amriddinova – SamISI, Turizm kafedrası prof.v.b.

Gulasal Oqmurodovna Bozorova – SamISI, MTMM-125 guruh magistranti

IJTIMOY MAS’ULIYATLI BIZNES, BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI VA TURIZM: O‘ZBEKISTON UCHUN AMALIY YONDASHUVLAR

Annotatsiya. Maqolada korporativ ijtimoiy mas’uliyat (CSR) va barqaror rivojlanish maqsadlari (SDG) tizimlarining turizm va mehmondo‘stlik sohasidagi o‘zaro bog‘liqligi tahlil qilindi. Carrollning CSR piramidasi hamda Doksining “g‘azablanish indeksi” (Irridex) modellari asosida turizm korxonalarining mahalliy jamoalar oldidagi mas’uliyati tizimlashtirildi. Xalqaro metodologik yondashuvlar O‘zbekistonning joriy turizm statistikasi va institutsional islohotlari bilan qiyoslanib, CSR tashabbuslarini SDG bilan bog‘lash hamda ularning samarasini o‘lchash bo‘yicha amaliy matritsa taklif etildi.

Kalit so‘zlar: O‘zbekiston, korporativ ijtimoiy mas’uliyat, barqaror rivojlanish maqsadlari, turizm, mehmondo‘stlik, CSR piramidasi, Doksi indeksi, ijtimoiy tadbirkorlik, SROI, mahalliy jamoalar.

Kirish. Zamonaviy turizm sanoati shunday bosqichga qadam qo‘ydiki, unda miqdoriy o‘shishning o‘zi muvaffaqiyatning yagona mezonini sifatida qaralmaydi. Turistik oqimning tez ko‘payishi bandlik, transport, mehmonxona xo‘jaligi, umumiy ovqatlanish va hunarmandchilik uchun multiplikativ samara yaratadi, biroq ayni vaqtda infratuzilma, jamoat maydonlari va mahalliy jamoalarga yuklamani kuchaytiradi. Aynan shu sababli korxona darajasidagi ixtiyoriy mas’uliyat amaliyotlari **korporativ ijtimoiy mas’uliyat** so‘nggi yillarda tor kasbiy atamadan destinatsiyalarni boshqarishning amaliy vositasiga aylandi.

O‘zbekiston uchun ushbu masala alohida ahamiyatga ega. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 15-maydagi PF-87-son Farmonida turistlar sonini va turistik xizmatlar eksportini oshirish, yangi turoperatorlar va turizm infratuzilmasi obyektlarini tashkil etish bo‘yicha ambitsiyali maqsadli ko‘rsatkichlar belgilangan. 2025-yil 19-noyabrdagi PQ-348-son Qaror bilan esa Turizm qo‘mitasi faoliyati qayta tashkil etilib, uning tarkibida barqaror rivojlanish, raqamlashtirish, standartlashtirish va infratuzilmani rivojlantirish yo‘nalishlari bo‘yicha alohida tuzilmalar shakllantirildi. Bu institutsional bazaning murakkabroq boshqaruv modeliga o‘tishga tayyorlanayotganini ko‘rsatadi.

Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, 2025-yil yakunlari bo‘yicha mamlakatga 11,7 million xorijiy turist tashrif buyurgan, turistik xizmatlar eksporti esa 4,8 milliard AQSH dollaridan oshgan. Joylashtirish vositalari soni 6 921 tani, ulardagi o‘rinlar soni esa 185,6 ming donani tashkil etib, 2025-yilning o‘zida 1 023 ta yangi obyekt ishga tushirilgan. Bunday sur‘at muvofiqlashtirish sifati, infratuzilma va turistik talabni boshqarishga qo‘yiladigan talablarni keskin oshiradi.

Shu bilan birga, o‘shishning o‘zi avtomatik tarzda barqarorlikni ta’minlamaydi. Turizmdan olinadigan foydaning mahalliy hududda qolishi, mahalliy aholining sohaga munosabati va resurslardan foydalanish rejimi — bularning barchasi korxona darajasidagi ongli qarorlarga bog‘liq. Mazkur maqolaning maqsadi CSR va SDG tizimlarining nazariy asoslarini tahlil qilish hamda ularni O‘zbekiston turizm korxonalari amaliyotiga tatbiq etishning aniq mexanizmlarini

❧ “SERVIS” ❧

Jurnal Samarqand iqtisodiyot va servis instituti tahririyat
bo‘limida nashrga tayyorlandi.

08.09.2026 yilda terishga berildi. 25.09.2026 yilda bosishga ruxsat etildi. Ofset
bosma qog‘ozi. Qog‘oz bichimi 60x84_{1/8}. “Times” garniturasini. Ofset bosma usuli.
Shartli bosma tabog‘i 15,6. Hisob-nashriyot
tabog‘i 14,68. Adadi 100 nusxa. Buyurtma №0169A/26

Samarqand iqtisodiyot va servis institutining
matbaa bo‘limida chop etildi.
Litsenziya № 025316.
Reestr № X-119112.

Manzil: Samarqand shahri, Shoxruh ko‘chasi, 60-uy.

© Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, 2026.